

WATERWINGEBIED HOOGEVEEN VERSMEERD

Cobie Ensink

Na de Waterleidingmaatschappij Drenthe N.V., die met kunstgrepen, na 1985, drinkwater hoopt te leveren met concentraties 1,2-dichloorpropan overeenkomstig het Waterleidingsbesluit van 1984, is nu ook het Gemeentelijk Waterleidingbedrijf Hoogeveen (GWH) op jacht naar schoon water. Na de in 1980 gehouden inventarisatie van stortplaatsen, waarin mogelijk chemisch afval gestort zou kunnen zijn, blijkt Hoogeveen min of meer gifvrij te zijn. Met niet één stortplaats verdacht van chemisch afval, laat staan in een waterwingebied, haalt Hoogeveen openlucht adem. Inmiddels wordt de adem ingehouden. Vier bodemverontreinigingsgevallen zijn gesitueerd op het industrieterrein binnen de 10 en 25 jaarslijnen van de beschermingszone waterwingebied.

Nadat elders in het land gebleken is dat vroegere gasfabrieksterreinen ernstig verontreinigd zijn, start men een inventarisatie van dergelijke terreinen. Eén der terreinen die na die inventarisatie in de Interimwet Bodemsaneringsmolen terecht komt, is het voormalige gasfabrieksterrein aan de Vos van Steenwijklaan te Hoogeveen. Het oriënterend onderzoek, dat eind 1983 wordt afgerond is voor het GWH aanleiding de hulp in te roepen van het Keuringsinstituut voor Waterleiding (KIWA). Het KIWA wordt gevraagd te adviseren omtrent de winning en eventuele behandeling van het grondwater. Op het voormalige gasfabrieksterrein bevindt zich een aantal winputten en het pompstation van het GWH. Per brief (7 mei 1984, nr. 3773) krijgt het KIWA opdracht voor een gefaseerd onderzoek. De kapstok waaraan het onderzoek wordt opgehangen is het oriënterend onderzoek. "Onder invloed van de onttrekking (van drinkwater) worden de stijghoogten in beide watervoerende pakketten zodanig verlaagd, dat alzijdige toestroming in de richting naar het centrum plaatsvindt", aldus het KIWA-rapport (november 1984, nr. SWO-84.239).

In de aanbevelingen het volgende: "Zoals in de konklusies reeds vermeld is bestaat in de toekomst de mogelijkheid dat, gezien de geohydrologische situatie, de gehalten verontreinigde stoffen zullen toenemen in het aan het eerste watervoerende pakket onttrokken water. Op grond van de aangetroffen verbindingen in het grondwater uit de waterinput nr. 1 wordt aanbevolen dat water voorlopig niet te gebruiken voor de drinkwatervoorziening. Na afsluiting van het onderzoek inzake de bodemverontreiniging (nader onderzoek) kan deze aanbeveling eventueel worden bijgesteld."

Evenblij

Uit het nader onderzoek naar de verontreinigingssituatie van het gasfabrieksterrein, uitgevoerd door Heidemij Adviesbureau N.V. (rapport nr. 631-3.1763, juni 1985) blijkt onder andere het volgende: "Benzeen en cyanides zijn in hoge concentraties in een groot aantal boringen aangetroffen terwijl het grondwater direct onder de keileemlaag ernstig verontreinigd is met cyanides, fenolen en aromaten. (-) Gezien de lange periode dat de verontreinigingen reeds aanwezig zijn (de gasfabriek deed van 1915 tot 1954 als zodanig dienst) is het dan ook niet verwonderlijk dat de verontreinigingen tot onder de keileemlaag zijn doorgedrongen. Wat eerder reeds bekend wordt is de verontreinigingssituatie van 3 andere versmeerde lokaties op het industrieterrein. Afstervend groen in de omgeving van Greidanus aan de Siemenstraat, handel in chemische producten, was aanleiding een inventariserend onderzoek te starten. Het grondwater boven de keileemlaag blijkt zeer ernstig verontreinigd met toluen, dichloormethaan en trichlooretheen. Het grondwater op en om het bedrijfsterrein van Thomassen & Drijver Verbliva aan de Prins Hendrikstraat is ernstig verontreinigd met olie en aromatische koolwaterstoffen. T & D beschikte jarenlang over een zinkput in de bodem voor bepaalde afvalstromen. De zinkput en de omliggende verontreinigde grond evenals een ernstige olieverontreiniging elders op het bedrijfsterrein zijn op kosten van de vervu-

ler recentelijk gesaneerd. Het T & D bedrijfsterrein wordt in het Bodemsaneringsprogramma opgevoerd onder de naam Fabrieksweg als gevolg van een nieuwe Drentse richtlijn om bedrijfsnamen uit officiële stukken (en de pers!) te houden. De 'laatste' tijdbom die is afgegaan in het waterwingebied is het bedrijfsterrein van de failliete verlichtingsarmaturenfabrikant Evenblij aan de Pesserdijk die eveneens ruim 9 jaar, 1972-1982, beschikte over een forse zinkput in de bodem achter het bedrijf. Na 1982 ontdekte de gemeente een 5-tal vaten achter het bedrijf hetgeen de aanleiding was het terrein aan te melden als verdacht terrein. "Als conclusie uit dit onderzoek kan worden gesteld dat er sprake is van een zeer ernstige bodemverontreiniging gelet op de aard en concentraties van de gevonden stoffen. De aard van deze stoffen in relatie tot het waterwingebied maken het noodzakelijk dat er op korte termijn een nader onderzoek plaatsvindt dat tot maatregelen leidt ter bescherming van de waterwinning", aldus de Heidemij in haar rapportage van het oriënterend onderzoek bij Evenblij (Wiv.nr. 631-3.2091, gedateerd oktober 1984). Wat er zoal bij Evenblij in het grondwater is gevonden ligt er niet om. Tot: 58.000 µg/l dichloormethaan, 183.000 µg/l fenol, 3.800 µg/l zink, 38.000 µg/l EOCL³, 135.000 µg/l tetrachlooretheen etc.

Grote en kleine zorgen

Ter voorkoming van nieuwe gevallen van bodemverontreiniging, wordt in 1985 een ambtenaar aangesteld die belast zal worden met de controle op het bedrijfsleven in Hoogeveen. De Regionale Inspectie te Groningen zit nu met de zorgelijke erfenis en komt in actie. Per brief (12 maart 1985, nr. 1235201), gericht aan het gemeentebestuur van Hoogeveen, wordt uitvoerig ingegaan op de 4 bodem/grondwater verontreinigingsgevallen in het waterwingebied én 4 lokaties elders in Hoogeveen. In de brief wordt geadviseerd de winputten 1, 2, 4 en 5 van het waterleidingnet af te koppelen ivm. de kwaliteitszorgen van het 1e watervoerende pakket tot ongeveer 100 meter beneden

maaiveld (M-mv). Blijkbaar is het eerder vermelde KIWA advies omtrent winput 1 tegen dovemansoren geweest. Met het inmiddels opgevolgde advies is Hoogeveen niet uit de zorgen. De hoeveelheid grondwater, onttrokken op een diepte van 70 à 80 M-mv (het 1e watervoerende pakket) en 130 à 140 M-mv (het 2e watervoerende pakket) door respectievelijk (nu) 1 en 10 pompputten, is dankzij de regenrijke zomer voldoende gebleken. Met een langdurige droge periode of droge zomer zullen de watertekortproblemen zich aandienen. Om dat te voorkomen is het noodzakelijk het aantal pompputten uit te breiden. Ook een zorg is de verhoogde fenol index in het grondwater uit de putten 3, 6, 12 en 15. De fenol index in het grondwater uit put 12 is zelfs aanmerkelijk hoger dan de drinkwaternorm van 0,5 µg/l. Door het mengen van het grondwater uit de putten 3, 6, 12 en 15 met water uit de overige schone putten wordt de concentratie fenolen laag gehouden en wordt aan de norm van het Waterleidingbesluit voldaan. Mocht de fenol-index in het grondwater toenemen dan is er de mogelijkheid een ontheffing aan te vragen, mits het GWH aan kan tonen dat de verhoogde fenol-index wordt veroorzaakt door in het grondwater van nature aanwezige verbindingen. De vraag rijst of de fenol-index veroorzaakt wordt door van nature aanwezige verbindingen?

Grote schoonmaak

Zonder maatregelen bij de puntbronverontreinigingen (saneren en/of beheersmaatregelen) zal de kwaliteit van het 1e watervoerende pakket achteruithollen en uiteindelijk een bedreiging worden voor het 2e watervoerende pakket. Alvorens er maatregelen genomen kunnen worden, is er nog een lange onderzoeksweg te gaan, van belang i.v.m. de keuze van de uiteindelijke maatregelen. In de keuzefase zal zich het grootste struikelblok aandienen, de financiering. Met het huidige budget voor de grote provinciale schoonmaak is het uitgesloten dat gekozen zal worden voor structurele oplossingen. In plaats daarvan zal men met schijnoplossingen komen. Het feit dat het voormalige gasfabrieksterrein door de Minister van VROM, P. Winsemius, als relatief omvangrijk geval wordt aangemerkt, hetgeen betekent dat eventuele maatregelen niet gefinancierd worden uit het aan Drente toegekende budget, verandert daar niets aan.

Puntbronverontreinigingen in waterwingebieden

Drente

Gemeente	lokatie	stoffen in grondwater
1 Assen	Lonerstraat	zink en koper
2 Assen	Fokkerstraat	benzeen en olie
3 Assen	Dr. A. F. Philipsweg 63	onbekend
4 Assen	Dr. A. F. Philipsweg 39	onbekend
5 Assen	Vredeveldseweg	onbekend
6 Dalen	Valsteeg	akkuzuur en olie
7 Dwingeloo	gem. stortplaats	onbekend
8 Eelde	Burg. J. G. Legroweg/ brandweeroefenplaats	olie en div. chloor/ broomkoolwaterstoffen
9 Eelde	Burg. J. G. Legroweg/ gem. stortplaats	onbekend
10 Emmen	Sluisvierweg	olie en koper
11 Emmen	Odoomerweg	koper
12 Emmen	De Weiert	perchloorethyleen
13 Hoogeveen	De Vos van Steenwijklaan	polycyclische aromaten, fenolen, aromaten, cyaniden en olie
14 Hoogeveen	Pesserdijk	dichloormethaan, fenol, zink, EOCL, tetra- chloor-ethen etc.
15 Hoogeveen	Fabrieksweg/ Prins Hendrikstraat	aromatische koolwaterstoffen en olie
16 Hoogeveen	Siemensstraat	tolueen, dichloormethaan, trichlooretheen etc.
17 Norg	Klinkenkampweg	onbekend
18 Roden-Nw. Roden	Terheylderweg 7	zink, nikkel, cadmium etc.
19 Roden-Nw. Roden	ven-Terheylderweg	benzeen, xyleen, fenol en olie
20 Roden	Leutingwolde	benzeen, xyleen, toluen en zink
21 Roden	Kanaalstraat 62a	onbekend
22 Roden	Energieweg 7-11	onbekend
23 Vries-de Punt	Groningerstraat 126	benzine, olie, etc.
24 Vries-Yde	ten N. Duinstraat	zware metalen en gechlorerde pesticiden
25 Vries-Zeijersveld	ten Z.O. Min. Cremerstraat	zware metalen (m.n. barium), olie, cyanide, vluchtige gechlorerde koolwaterstoffen etc. onbekend
26 Zuidlaren	Lageweg	onbekend
27, 28, 29	De Waterleidingmaatschappij "Overijssel" N.V. heeft het provinciaal bestuur van Drente per brief (dd. 22 juli 1985, kenmerk A.845/v. Essen) verzocht 3 mogelijke bodemverontreinigingsgevallen in het waterwingebied Havelte/Havelterberg op te nemen in het Bodemsanering Programma van Drente. Vooralsnog is het verzoek afgedaan met een toekomstig inventariserend onderzoek van de 3 lokaties.	
Groningen		
30 Haren	Oosterweg	bromide, organochloorpesticiden, barium, ftalaten, ketonen, fenolen, tetrahy-drofuraan, polycyclische aromaten en EO's.
31 Haren	Osdijk	benzeen, fenol, naftaleen, amonium, tetra- chloormethaan etc.
32 Haren	Oosterbroekweg	olie, barium, cadmium, zink, nikkel fenolindex etc.
33 Hoogezand-Sappemeer	Vossenburg	zink, nikkel, EOCL, benzeen etc.
Friesland		
34 Scharsterland-Tjerkgaast	Spannenburgerdijk (3)	onbekend
35 Tietjerksteradeel-Noordbergum	Zevenhusterweg (69)	onbekend
36 Tietjerksteradeel-Bergum	Elingeloane	onbekend
37 Tietjerksteradeel-Bergum	Tussendijken	zware metalen en dichloormethaan
38 Tietjerksteradeel-Bergum	Kloosterlaan	zware metalen (w.o. kwik) met name zink en dichloormethaan
39 Tietjerksteradeel-Bergum	Kolfbaan	zware metalen, olie en dichloormethaan.